

Antanas Škėma „Balta drobulė“

Biografijos nuotrupos. Antanas Škėma – itin savitas dramaturgas, prozininkas, m__sto kult__ros rašytojas. Draugai A. Škėmą, kaip nepritampantį prie aplinkos, dar Lietuvoje vadino emigrantu – raš__tojas kurdamas stengėsi b__ti atviras, ne__škojo patogių aplink__bių savo meniniams __šjojimams. __pač nepritarė sentimentaliai patr__tinei k__r__bai bei m__ščioniškumui emigracijoje. Manė, kad tikr__ji kovotojai pasiliko Lietuvoje, todėl sentimentalus pož__ris į t__v__nę gal ir išreiškia tikr__sius jausmus, bet n__ko bendra su menu neturi. Nepritap__lio pozicija atskleidžiama egzistencialisto A. Škėmos autobiografiniame romane „Balta drobulė“.

Romanas „Balta drobulė“ (parašytas 1954 m., išleistas 1958 m., nes niekas nenorėjo šokiruojančio k__rinio leisti). „Balta drobulė“ – tai vienas ž__miausių XX a. lietuvių romanų. Garsiausias A. Škėmos k__rin__s išsiskiria originaliu stiliumi, kompozicija bei veikėjo jausenomis.

Kompozicija ir stilius. Pirma, k__rinio veiksmas – beveik para: Antanas Garšva eina į darbą (dirba didžiausiame Niujorko v__šbutyje), yra vienas iš keltuvinių, gr__žęs namo patiria pr__puolį ir išprotėja. Antra, be dabart__s siužeto, yra pristatomas Garšvos d__noraštis, kurį v__liau jis perduoda Elenai. Trečia, pasakotojas taip pat pristato Garšvos praeit__s įvykius. Visi šie **tr__s pasakojimai supinami į v__ną ir pateikiami kaip s__monės srauto technika, kaip literat__rinis koliažas, nuspalvintas ironijos, nes fragmentuotas pasakojimo b__das tinka šizofreniškos, susiskaidžiusios asmen__bės b__senoms atskleisti.**

Egzistencinė krizė. Pagrindinis romano veik__jas išg__vena egzistencinę modernaus žmogaus krizę. Ji susijusi su vert__bių pėrkainojimu ir pirmiausia pasireiškia kaip tik__jimo krizė, kai žmogus, nors ir išsiilg__s D__vo, nebetiki jo gailesting__mu. Antano Garšvos abejon__s bažn__čios ritualų bei religinių tiesų prasming__mu. Žmogus vertinamas tiek, k__k jis paklusnus tikėjimo dogmoms. Toks aklas paklusn__mas netenkina modernaus žmogaus. Be to, dangiškasis teismas yra kito, žem__škojo teismo, kurį surengė Garšvai sov__tų NKVD darbuotojai (saugum__čiai), s__kdami priversti jį bendradarbiauti, atspind__s. Savotiškai pasaulio pabaigai pril__gsta okupacinio režimo žiaur__mai: Garšva taip sumušamas ir pažeminamas, kad netrukus atsiduria beprotnam__je. Egzistencinę krizę pag__lina s__žinės teismas, kuris Garšvą persekioja dėl karo pradžioje nužud__to ruso. Ši žmogžud__stė pr__štarauja Garšvos humanistinėms vert__bėms, todėl verčia jaustis kaltą (Juozapas iš J. Biliūno „Vagies“). Taigi **tr__s teismai: enkavėdistų, biblinis pasaulio pabaigos bei paties veikėjo s__žinės, byloja apie žmogaus žiaur__mą, apie pasaulį be D__vo.** Tik pasaulyje be D__vo (be moralinių vert__bių), anot Garšvos, gali v__kti nesuvokiamas žmonių naikinimas. **Sistemos žiaurumui Garšva m__gina pasipr__šinti b__gdamas iš Lietuvos, tačiau s__žinės balso n__kas negali nuslopinti.**

Tapatybės krizė. Politinis emigrantas, modernus poetas Antanas Garšva, atsid__ręs didžiausiame Niujorko v__šbutyje, dirba keltuviniu. Su j__kinga, anot veik__jo, operetine uniforma, su baltomis, pasak Garšvos, chirurgin__mis pirštin__mis jis jaučiasi prarad__s savo tapat__bę. Martyno Mažvydo, pirmosios lietuviškos kn__gos autoriaus, pamin__jimas leidžia suprasti, jog **Antanas Garšva save priskiria lietuvių kult__rai.** Kita su lietuvių kult__ra, šiuo atveju istorija, susijusi detalė – iš motinos paveld__tas senelės ž__das,

menantis romantišką meilę ir 1863 m. sukilimą, po kurio buvo uždrausta lietuviška spauda. Deja, ž____dą, individo identiteto ženklą, dengia baltos pirštinės, ir, kaip prasitaria pats Garšva, žuvį prarijo l____tas (žuvis čia – motinos bajorės herbo detalė, o liūtas – Niujorko v____šbučio emblema). **Niujorkinę d____kumą, t. y. dvasinį v____nišumą, išgyvenantis veik____jas save lygina su persodintu akacijos kr____mu** (k____rėjo emigranto metafora), kur augalas niekaip neprigyja svetimoje žem____je. **Poetas vartotojų pasaulyje tampa žmogumi skaičiumi** – tik menku žmogėnuku daug____milijoniniame Niujorke. Su kauku save tapatinantis Garšva pastebi, kad mitinė baltų b____tybė tuoj bus aprenpta lininiais drabuž____liais – šis veiksmas, remiantis tautosaka, turi pavergimo prasmę: kauką amžinai užvaldo tas, kuris jį aprenpia drab____žiais iš lino. Kita vertus, **māžai tautai atstovaujantis poetas Garšva Niujorke, viename iš pasaulio megapolių, jaučiasi kaip didžiulio mechanizmo sraigtelis** („... man belieka būti rato dantimi keltuve.“), tą patvirtina ir samplaika „ranka rankena“, n____roda į technikos užgožtą žmogų. Vakarų kult____rai atstovaujančiam menininkui tokia jausena pril____gsta mirčiai. Juk absurdo žmogus Garšva ir kuria tam, kad galėtų pasipr____šinti neb____čiai. Deja, **vartotojų pasaulyje jis reikalingas ne kaip k____r____binga asmenybė, bet kaip techninis darb____tojas.**

Geriausiai individo beprasm____bę išreiškia keltuvininko darbo pal____ginimas su Sizifo mitu: pats gyvenimas žmogui tampa bausme, nes, sukr____stas karo žiaurumų, Garšva nebetiki egzistencijos prasmingum____. Absurdo žmogus pasaulį mato be jokių pagr____žinimų, jokių dekoracijų, tačiau vis tiek m____gina gyventi, bando savo n____kiai egzistencijai suteikti bent kiek prasmės. Ta mažyte **prasm____** šizofrenija sergančiam Garšvai tampa **k____ryba**, tačiau ž____do sraigtelio gyvenimas, todėl poetas priverstas tenkintis n____kinga egzistencija. Tačiau, matydamas savo bej____giškumą, protestuoja prieš sistemą – nebeigeria vaistų, nes bijosi prarasti s____vastį.

Išvada. Antanas Garšva – XX a. vidurio žmogus po katastrofos. Visų pirma, pozit____vi egzistencialisto A. Škėmos romano pabaiga ne____sivaizduojama, nes **Garšvos liga – pirmiausia XX a. žmogaus po katastrofų metaforiška b____sena** (karas, emigracija, savo tapat____bės praradimas, sav____s kaip menininko nerealizavimas). **Šizofrenija sergantis žmogus mato fragment____ą, neatitaisomai suskilusį pasaulį – tokį pasaulį matė egzistencialistai, tokį pasaulį matė jų pagrindiniai veik____jai – absurdo žmonės** (individa, m____ginantys oriai gyventi beprasmį g____venimą beprasmiame pasaulyje).